

Slovenija izhaja vsaki teden dvakrat, in sicer vsaki torek in petek. Predplačuje se za celo leto v založnici v Ljubljani 7 gold., za polleta 3 gold. in 1/2, za ene kvatre 1 gold. in 45 kr. Za celoletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odrajuje še 1/2 gold. Za po pošti pošiljano Slovenijo je celoletno plačilo 8 gold., polletno 4 gold., za ene kvatre 2 gold.

Zakaj se mi Slavjani ne poganjamo za tisto državno osnovo (ali ustavo), ki se imenuje republika?

(Konoc.)

Po tem raznamu misli svoje si želi Slavjan, de bi tudi to, kar imenuje zakon (postavo) ali občno voljo, katero iz početka imenuje voljo Božjo, in komur se vjema tudi nekajni pregovor: glas ljudstva je glas Božji, bilo vtrupleno ali vtelesneno, to je, de bi ta občna (vseh) volja se pokazala v volji kneza.

Vsaka rodovina vidi, ali čuti saj, de je oče obraz vse moči, časti, vere. Palacky zastran tega piše: „Glava in opravnik vsake rodovine je oče, in po njegovi smerti, dokler potemki ali nasledniki njegovi v nerazdelnosti ostanejo, skupaj od njih izvoljeni vladika ali starosta, kateri po tem sam na zborih nadomestuje celo svojo rodovino. Ta rodovinski red se je obdržel pri Čehih do 15. stoletja, pri južnih Slavjanah še dan današnja vlada.“

Med starosti so si pa volili starosto celiga naroda, kateri je sodil razpertije in prepire „zakonom večkožiznyh bohu“ (po postavi večkožiznih bogov). Ta starosta je bil knez (ali vladar) nad knezi, zato so mu rekli veliki knez.

To veliko knežtvo je bilo zvezano skupaj z knežkim sedežem, ali z prestolom ki je iz skale izsekan in v glavni celiga naroda gradu ali mestu na očitnih krajih pod milim nebom postavljen bil.

Tode volja osebna kneza ni bila zakon, temuč zbirali so se glasi na očitnih zborih. Vsak zemljak ali posestnik zemljiša, ki je hotel in mogel, je prišel na zbor, tako de je dostikrat število zbornikov na tisuče izrastlo; glasovalo se je z osebnim pokladanjem glasoviga znamnja v lastno posodo, katero so knezovi služabniki med zbornike okoli nosili. Večina glasov je pri Čehih odločila.

Niso tedej očetje naši imeli gospodarja nad sabo, kateri bi bil v rokah imel celo moč, čigar volja bi že sama na sebi zakon bila, ampak imeli so kneze. To pa se nam za res zdi ravno to biti, kar po celi Evropi imenujejo konstitucijo, ustavo, to je pregrajenje kraljevske volje z narodovo voljo, po komur so tako želeli, in kar se je tudi nam, ki smo od izvirniga, perviga življenja zašli bili, zopet podeljilo. Kar imamo tedaj za novo, je v resnici že prav staro, nekajno, mi smo zopet k sebi prišli, k svoji šegi in navadi, od ktere Serbi še do današnjega dne odstopili niso.

Vravnava tedej sprednikov naših je bila demokratiška (narodovladna), operta na voljo naroda, ne pa na voljo gospoda, in je bila federativna, to je vravnava vzajemniga (medjusebniga) združenja, to je, ena rodovina je bila po svojim starasinu zvezana ali združena z sosedno rodovino k taistimu koncu, v drugih rečeh pa je bila samostalna in svobodna.

In glej! kakor hitro smo zopet k sebi nazaj prišli, kakor smo vstopili na cesto ustavniga vladanja in reda, naši naravi primerniga, kaj je bila naša prva misel?

Federacija ali svobodna zveza, Čeh je podal roko Moravanu (se ve de, zastoj do zdaj), in Čehi, Moravani, Poljaki in Serbi so govorili od tega, kako bi, če prav svobodni, zamogli ostati skupaj v enim kraljestvu ali državi. Jedro Slavjanov se je oglasilo; ali

Nemcam je zvezna ustava (federacija) neljuba; oni terjajo gospodarljivo po izvirnolastnosti svoji, de bi vse zativec vklonilo pod eno vladno, sicer, kakor pravijo, z polno svobodo, samo ta mala reč, de nam še imena našiga ne privošijo, govoreč vedno le od Nemcov (jeder Deutsche).

Ker pa že ni več navada, imeti očitno in videžno gospodarja nad sabo, bi bili naj rajši gospodarje kot celi narod, za to bi pa treba bilo, de bi se popred znebili teh (skorej) 38 gospodarjev (vladarjev), kraljev, vojvodov, knezov itd.

Tako znebenje ali oprostenje pak se imenuje republika in to oni hočejo na vse viže vpeljati. Naj bo, ako mislijo, de je v tem blagor njih in razvitje njihoviga izvirniga jedra. Ali zakaj mečejo nam vsaktere zadržke in spodtikleje na pot. Mi ne spoznamo nikakoršniga gospoda, mi smo se vedno proti gospodarstvu trudili in poganjali, če ne bi bili že kdaj vsi ponemčeni, ali nam je ljubo, imeti vidljivi tron ali sedež pravice, de bi tu tudi edinost našiga vzajemniga trudenja vidili.

Republikani so tudi v pravici in državni osnovi spiritualisti (duhovideci), ali ljudje, ki hočejo resnico le v goli misli imeti; mi Slavjani smo v tem obziru neverci, mi hočemo viditi središe svoje, okoli kteriga se obračamo, hočemo viditi sedež, pred kterim se združujemo.

Nam Slavjanam ni kralj oseba zraven stoječa, ali ktera bi nad nami bila, ktera bi od nas različna bila, ki bi se nam protivila ali nam naklonjena bila. Nikdar! kralj je vidljivost ali podoba naše lastne volje, obraz postave, moč zakona ali — vlada. Mi častimo v kralji sebe, mi ljubimo v njem sebe, mi smo v kralji v eno osebo združeni in kralj se v nami tako rekoč razide.

Mi smo kot čebelice. Kaj dela matica med njimi? Nič. Čemu je tedej imajo? zakaj vmirajo, zakaj razletvajo, ako matico zgube? Zakaj ji že v zarodu z tako skerbjo strežejo? Zato ker je ta matica njih vidljiva edinost, ker se v nji shajajo in razhajajo volje vseh, ker se je vsi dotikajo.

Spoštovanje kralja pri nas je v veri, in kakor bi Nmec rekel, v malikvanji ležeče. Slavjani so sploh bolj verni in pobožni, to spričuje njih nagnenost k božjim potam, k podobam, k prirodi sploh, zlasti k zelišam. Oni spoštujejo Boga bolj v vidljivosti. Vera in pobožnost pak je jedro naroda.

Republika je bolj za spiritualiste ali duhovidec; kraljestvo pa za naravoljube, kterim se nobeno živo telo ne razide v golo misel in takorekoč v strašilo. Po znotrajni resnici hvallimo in imamo tudi mi republiko, zato ker nima gospodariti osebna volja, ampak le občna, to je, mi ne poslušamo nobeniga, kakor sebe, ali to v celosti, v edinosti; ali to edinost in spravo, ali nas složne hočemo v enim viditi, mi hočemo viditi svojo mogočnost, svojo važnost, svojo slavo, mi hočemo viditi, kako nas sosedje častijo, in zato imamo radi kralja, njegovo veličastvo, njegovo slavnost, zakaj slednji državljani čuti tako rekoč v kralji biti kaplica kervi njegove.

Republikani pak, zlasti pa ti okoli nas, hočejo biti vsak sam kralj, gospodar in nobeden podložen.

Mi Slavjani pa smo podložni in pokorni občni (vseh) volji, torej kralju. Kadar se kralj razžali, nas to vsakiga osebno zadene in rani,

ako je kralj osramoten, smo osramoteni tudi mi. Kralj ni oseba vmerjoča, kakor tudi narod ni vmerjoč, zato pa tudi mi kričimo v primeru smerti: „Kralj je umerl, naj živi kralj!“ De bi le vedli, kaj de delajo, ti, kateri v Austrii kraljevsko čast spodkopujejo.

Nagovor kneza Švarecberga,

s kterim je 27. listop. v Kromerizu državni zboru novo ministerstvo in pot, po kteri hoditi misli, napovedal.

Gospodje moji!

Po poklicu Nj. Veličanstva se je ustavodajni državni zbor za naprejšno posvetovanje zastran ustave tukej sošel.

Ko nas je zaupanje cesarja med svetovavce krone poklicalo, nam niso neznane bile težavnosti naloge, velikost odgovornosti nasproti prestolu in ljudstvu. Rane iz minulosti se imajo celiti, zaderge sedajnosti odpraviti, novi red v vseh rečeh za bližnjo prihodnost ustanoviti. Zavest pošteniga trudenja za blagor države, ljudstva in za svobodo, zaupanje v Vašo pomoč pri tem velikim delu sta nas primorala, osebne obzire ljubezni do domovine v dar primesti in poklicu cesarja se vdati.

Prezvamemo opravljanje vladarske oblasti iz rok Nj. Veličanstva z odgovornostjo vred, z terdnim sklepam, vsaktero protustavno moč (vtok) stran odpravljati, zraven pa tudi nikakoršniga preseganja v izpeljavno oblast ne dopušati.

Edini v podstavnih pravilih, bodo besede in djanja vsakteriga izmed nas izrek politike celiga ministerstva.

Mi hočemo ustavno monarhio (samoderžavo) resnično in odkrito. Hočemo to državno osnovo in spoznamo njeno bitje in terdni obstoj v skupnim vživanji postavodajne oblasti po vladarju in po namestnikih Austrije. — Mi jo hočemo ustavljeno na enako pravico in nemoteno razmovo vseh narodnost, kakor tudi na enakost vseh državljanov pred postavo, zagotovljeno z očitnostjo v vseh razdelkih državniga življenja, operto na svobodno občino (srenjo) in na svobodno izobraženje ali razvitje dežel (Ländertheile) v vseh znotrajnih zadevah, oklenjeno z skupno vezjo krepke osrednje oblasti.

Upamo, de bomo izid (nasledik) Vaših pogovorov zastran ustave berž ko berž Nj. Veličanstvu za poterjenje predpodložiti zamogli.

Ministerstvo bo skušalo opravištvno po potrebah časa prenarediti in dokler od postavodajstva stanovitne odločbe dane ne bodo, bo potrebne vkaze razposlalo. Dvojni konec bomo v ti reči pred očmi imeli: nekrateno ohranjenje avstrijskim narodam zagotovljene svobode; ustanovljenje pogojev, brez kterih svoboda mogoča ni; de bo ta živa resnica, de se bodo pogoji njeni izpolnili, za to se mislimo krepko in oestro potegniti.

Ministerstvo noče zaostati za hrepenenjem po svobodnih in narodu prijetnih napravah; marveč za dolžnost svojo spozna, se na čelo tega prizadevanja postaviti.

Kmečko ljudstvo, komej še le osvobodjeno od zemljiških davkov, težko (nepotrpljivo) čaka na postavne odločbe zastran plemena in mere odškodovanja, kakor tudi zastran tistiga dela, ki ga bo ono po pravilih primernosti še odrajtati moglo.

Podstava svobodne države je svobodna občina. De se tedej z svobodomiselnostjo občinsko postavijo samostalno oskerbovanje in ravnanje med mejami, zavoljo občnega prida danimi, zagotovi, je silna potreba. Ko potrebni in neogibljivi naslednik samostalnosti občin se vda pomanjšanje državnega opravištvstva in potrebam časa primerna vravnava gosposk (oblast, uradov). Čez te reči, kakor tudi čez prenapredbo sodništva v ustavnim duhu, vpeljanje državnih sodnih oblast namesto grašinskih in občinskih in popolno ločitev opravištvstva od sodništva se Vam bodo, gospodje moji, primerni predlogi storili. Ravno tako tudi čez overanje razvad tiska z kaznovanjem, čez vravnavo družtvine pravice, na podlagi, ki se z državnimi nameni zediniti da, in čez osnovno narodne straže. Zakaj ravno ker se ministerstvo svobode držati hoče, za sveto dolžnost ima, gotovi stan pravice zopet vterditi.

Ministerstvo se zanaša na skerbno in zvesto pomoč vseh oblast. Deržavni služabniki v sredi države, kakor tudi v deželah v izpeljevanji njih službinih dolžnost podpirati, bo njegova posebna skerb.

Zalostne reči so se dogodile. Orožja se je bilo poslužiti treba zoper eno stranko, ki je bila glavno in stolno mesto v glediše brezvladnih metežev (homatij) spreobrnila. Globoke rane so vsekane. Jih polajšati in zaceliti, kolikor je moč, Dunaj, serec cesarstva, zopet k poprejšni blagovitosti pripraviti, in skerbeti, de se od neogibljive potrebe vsiljeni sedajni nenavadni stan, kakor hitro bo mogoče, dokonča, si bomo serčno prizadjali.

Na Laškim je naša slavna armada verolomstvo in izdajo premagala, in stare čednosti avstrijske vojske, bratovsko zločnost vseh plemen, junakoserčna vdanost za čast, slavo in velikost Avstrije, so se slovesno izkazale. Še mora tam stati, na boj pripravljena, de ohrani celotnost države.

V organski zvezi z ustavno Avstrijo bo po sklenjenim miru lombardsko-beneško kraljestvo nargotovski poroštvu za ovarvanje svoje narodnosti našlo. Odgovorni svetovavci krone bodo stali nepremakljivo na podlagi pogodeb. Zanašajo se, de bo v bližni prihodnosti tudi laški narod dobrote te ustave vžival, ki bo različne plemena z popolno enakopravnostjo oklepala.

Ranjenje te prve pravice narodov je vnela deželno vojsko na Ogerskim. Zoper eno stranko, ktere zadni konec je prekucija in odterganje od Avstrije, so se vzdignili tam narodi, v svojih neznebljivih pravicah razžaljeni. Ne zoper svobodo, ompak zoper taiste je vojska začeta, kteri jim svobodo odvzeti hočejo.

Obderžanje celotne države, ožeji zveza z nami, vspoznanje in zavarvanje njih narodnosti to je, za kar se prizadevajo. Ministerstvo jih bo podpiralo s vso močjo, ki mu je dana. Z orožjem, ker so vse druge poti mirniga poravnanja zastoj skušene bile, se bo tam grozovlada hudodelske stranke vkrotila in znotrajni mir zopet vterdil.

Gospodje moji! veliko delo, ki nam je v porazumljenji z narodi naloženo, je vstanoviti novo vez, ki ima vse dezele in narode avstrijske v eno veliko državno telo zediniti.

To postavljenje zraven tudi pot pokaže, po kteri bo ministerstvo zastran Nemstva (deutsche Frage) hodilo. Ne v razdjanji samoderžave leži velikost, ne v njenim slabenji vkrepljenje Nemčije.

Avstrije obstoj v državni edinosti je za Nemstvo, je za Evropo potreben. Z tem prepričanem navdani pričakujemo naravno razvitje tega še ne doverseniga preobračajočiga vrenja. Še le kadar prerोजना Avstrija in prerोजना Nemčija novo terdno podobo zadobite, bo mogoče, njune medjusebne zadeve državno odločiti; do tistiga časa bo Avstrija tudi naprej zvesto svoje zvezne dolžnosti izpolnovala.

V vseh zvonajnih zadevah cesarstva bomo prid in čast Avstrije varovali in ne dopustimo odzvunej nikakorsniga motenja samostalne razsnove naših znotrajnih razmer.

To so glavne vodila politike naše. Mi smo jih z neovito odkritostjo razodeli, ker brez resnice ni zaupanja, zaupanje pa je prvi pogoj blagonosniga delanja vladarstva z državnim zborom.

Deržavni zbor.

Seja 27. Listopada.

Smolka prične sejo in pusti imena poslancov prebrati, de bi se vedlo, koliko jih se ni prišlo v Kromeriž; bilo je pričjočih 296. Po navadi je prišlo, na versto branje protokolov poprejšnje seje; predsednik pa je opomnil, de se morajo tu prebrati tudi protokoli od 28, 29, 30 31. Kozoperska, ker se se na Dunaju zgoditi moglo.

Hellriegl, poslanec iz Tirola, dokaže, de tisti protokoli (zapisniki) veljave imeti ne morejo, ker je cesar že 22. Koz. deržavni zbor vstavil in odložil bil.

Za njim se vzdigne Rieger (Čeh), in reče, de je želel, de bi poslanci mirno svoje pomenke zopet začeli; ker je pa nasprotna stran se sama z minulostjo početi jela, torej se deržnem — je na dalje rekel — svoje mnenje v ti reči razodeti. Menim, de se imenovani protokoli prebrati nimajo, ker niso protokoli v redu peljanih, in polnih sej. Jez in mnogo drugih poslancov nismo bili pričjoči, ker se to zavoljo naše osebne varnosti zgoditi ni moglo.

Reči mi sicer kdo vtegne, de bi se mi nič zgodilo ne bilo, ali jez mu odgovorim: znabiti tako, kot Laturu, in ako tudi ne to, bi saj misli svoje razodeti ne bil smel: proti tem pa je moje pooblastenje (mandat). Meni tedej družiga ostalo ni, kakor ga iz rok dati; ali s tem bi ne bili zadovoljni moji volivci.

Opustil sim tedej svoje mesto, zakaj naloga moja ni bila, z mečem, ampak z besedo domovino braniti; poprašam, ali bi bil smel, viteško obnašanje Jelačića in hrabrost njegovo hvaliti? Gospodje, ako spoznate za dobro tiste zapisnike, priznate tudi revolucijo z vsemi njenimi nasledki. Ne recite mi, de je vlada seje zbora tudi po 6. Koz. priznala, tega dokaza vam ne zavidim. Cesar je zares vaše sklepe zastran davkov podpisal, ali cesar ni odgovoren; ali prašam vas, se je ministerstvo Wessenberga ali prav za prav odlomik njegov tako obnašal, kakor se je obnašati imel? Saj je ravno tisto ministerstvo Vindišgreccu vkazalo, zoper Dunaj z vojsko iti, in Dunaj bombardirati. (Veliki hrup na levi strani.) — Ne rečem, de bi vsi svojiga mnenja svobodno povedati smeli ne bili, ali velika večina to ni smela. To spricuje, de se niso le česki, ampak tudi mnogo drugih poslancov iz Dunaja proč podali.

Gospodje, ako spoznate imenovane protokole za veljavne, morate tudi njih nasledke za dobre spoznate, in kar ste takrat sklenili, izpeljati skušati, zakaj to je dostojnosti deržavniga zbora primerno. Vi ste sklenili, de se vsi poslanci, ki so iz Dunaja odšli, v 10 dneh nazaj verniti morajo, ako ne, de se morajo poslanstvu odreči in de se druge volitve razpišejo. Zakaj tedej terpite, de jez tu sedim, ki vas vbogal nisim? Res je, de niso vsi gospodje tu tako srečni, de bi zaupne pisma od volivcov dobili! — Vi ste sklenili, de je počenjanje Vindišgreccovo nepostavno, kako morete tedej terpeti, de še tam živi? Vi morate gledati, de se Vindišgrec z vojašnja svojo pred sodbo postavi, ker je Messenhausra vstreliti dal, kteri je po vaših poveljih se ravnal, vi si morate dosledni (konsequent) ostati, morate vbitim spomenike postaviti, vdove njih preskerbeti, in mi vam bomo hvaležni za pridoblenje 6. Koz., ktero, če se izpolne, nas tje pripelje, kjer smo pred 10. Sušca bil.

Odgovornost za to vse, kar se je zgodilo, naj prevzamejo ti, ki so to napravili, in ki hočejo poterjenje omenjenih protokolov, jez jih od sebe pahnem.

Šuzelka je odgovoril, de mu čast ne dopusti Riegerju na njegovo obrekovanje odgovoriti.

Bravner je govoril, de je z Riegram enih misel ter je priložil: ako te protokole priznate (anerkennt); priznate tudi Dunajsko prekucijo, ktero so Dunaju ptujci vsilili, ki je za to edino v zgodovini in ki se z tem od družih loči, de se je malovrednih pomočkov poslužila, de je v namenu zlobna, v izidu nasrečna bila.

Na to je prebral predsednik predlog Hellriegla, de bi se zapisniki 28, 29, 30, 31. kozop. za zapisnike deržavniga zbora ne priznali; glasovalo se je z imeni. Za Hellrieglov predlog se je oglasilo izmed 275 poslancov 143, proti njem pa 124 udov; 10 jih ni glasovalo. Tako je bilo branje zaverženo.

Nato so prišli novi ministri v zbornico, in predsedni k Švarcenberg je prebral program, kteriga smo v današnjim listu poslovenili.

Zadnjič je še poprašal Šuzelka ministre: ako za vse to, kar se na Dunaju in na Ogerskim godi in goditi ima, odgovornost prevzamejo? ako mislijo, de bo Dunajsko mesto še dolgo obsedeno, in kaj de bodo zastran Blumove smerti storili?

Minister Švarcenberg pak je rekel, de bo boljši, ako mu Šuzelka te vprašanja pisane poda, de bo pozneje po skupnim pogovoru celiga ministerstva odgovor prijel.

Seja 30. listopada. Predsednik Smolka je oznanil, de so se naslednji polanci poslanstva odrekli: Thieman, Jacobovski, Lubomirski, Zamoiski, Dolšajn; in de so nekteri drugi poslanci že zvoleni: Helcl za Krakov, Janež za Celovec, Robel za Budweis. Po tem so govorili zopet od opravniga reda.

Austrijsko Cesarstvo.

Slovenske dezele.

V Ljubljani 3. Grudna. Vojsko imamo Avstrijanci v izhodu, vojsko v zahodu, vojsko smo komaj dognali v serec naše države, na Dunaju, vse protivne moči pazijo na naše pogubljenje, moramo torej povsod pripravljati biti; zakaj vojske sreča je gibljiva, in ne ve se kam de bi morde hipama treba bilo pomoči poslati. In to je vzrok prihodu verlih graničarskih vojakov na Krajnsko. Prišlo jih je en bataljon brez vojaške obleke in orožja. Oboje se jim bo tukej podalo in bodo — ne vemo doklej — tukej ostali in čakali v premago Cesarjevih sovražnikov, na vsako stran se podati, kjer je tih kaj. Ali ni potem nesramno Slovencam legati, de so Horvati namenjeni z silo našim kmetam pridobljenih novih pravic zopet vzeti? De bi obmolčali nesrečni šuntarji, ki tako kmeta dražijo! narhuji kazen zaslužijo, naj bodo gosposki ali kmečki. Pravijo de v ta krivičen namen bo še enajst bataljonov Horvatov prišlo, in de potlej bo hud boj z našim. Lažnivci! Kdo so Horvatje? alj niso naši bratje, niso sami tudi kmetje? Jim zaupamo, jih homo po navadi prijazno sprejeli, ko bi ravno vsi prišli.

Šuntarjem pa gorje!

* V goriski okolici bo 11. t. m. volitev poslanca za deržavni zbor namesto g. Doljaka. Še enkrat, volivci goriske okolice, Vam živo priporočimo, izberite si rodoljubniga pošteniga Slovenca bistre glave!

(Ž) od Drave. Prošnja na učitilske skupščine po Slovenii. Že od davna smo občutili pomanjkanje knjig za naše slovenske narodne učivnice. To pomankanje se zdėj s tem bolje pokazuje, ko se imajo naše učivnice u narodnim [duhu ustrojiti. — Z velikim veseljem smo tedaj u „Slononii“ iz Tersta zaslislali oglas novih šolskih knjig, za kteri oglas se milemu našemu prijatelju g. Ivanu Macunu,

v imenu slovenskih domorodcev iskreno zahvalimo. Te šolske knjige se nam zraven nizke cene tudi z tem silno priporočajo, ker so u novim (že občenem) pravopisu pisane, da vsaj enkrat ta zmešnjava v naših šolah zastran pravopisa neha. Zveksinom so že pridni rodolubni g. učitelji svoje učence u novim pravopisu pisati učili; knjig so pa bile po starih kopitu. Naše (nemško) deželsko poglavarstvo u Gradcu je malo skerbelo za slovenske šole. Nič bolje ni z našimi okružnimi poglavarstvi. Jim so potreboče slovenskih šol neznane bile. Prijemati smo morali knjige, kakšne so nam iz (nemškoga) Gradca pošilali, brez obzira, ali so te knjige našim šolarjem primerne, ali ne! Smo hoteli slovenske evangelje, poslali so nam nemške!! — Se je kde kak posamesen domorodec oglasil, njegova beseda je bila glas upijočiga v pušavi. Zdaj je došla doba, da se mi vsi oglasimo. V tem bodo učiteljske skupščine silno koristne. Zato se na vse gospode katehete in učitele z prošnjo obrnemo, naj v teh skupščinah prošnjo do deželskega poglavarstva sestavijo, da se te šolske knjige kak naj hitrej tudi pri nas v šole uvedejo. Želeti bi bilo, da se po celi Slovenii jednake šolske knjige rabijo. Koristna knjiga za male učence bi utegnila biti: miloserčnost do žival; za bolj odraslene: „kmetijska kemija.“ Kar bode jedna ali druga učiteljska skupščina sklenila, naj se po slovenskih časopisih razglasi, da se po tem takim vsi složimo ino zjedini! Mati Slovenija v sladkim zaupanju po vsi pravici pričakuje, da se bodo lete skupščine v duhu sadajne dobe obnašale: da bodo zastopniki (reprezentanti) slovenskega učilstva, u vsem svojim djanj u tudi krepki branitelji in podporniki naše slovenske narodnosti; da se u teh skupščinah prav po domače u slovenskim jeziku (ne tujim) posvetujejo za prid slovenske mladine; da so zapisniki tudi slovenski, kak pri Nemcih nemški. Tako bomo zatertoj slovenščini pot v pisarnice in v šole pripravili. Bog daj!!

Česka dežela.

Slovanska Lipa je sklenila državnemu zboru prošnjo poslati, da bi berž ko berž ustavo avstrijskim narodam izdelal, in de bi se na ti podlagi po tem deželni zbori za vpravno domačih reči poklicali.

V Pragi 27. listop. Včeraj je bila slavnost, kakoršne po bombardiranju Prage še nisimo imeli, namreč blagoslovljenje četertega bandera narodne brambe, in sicer na konjskim tergu pred podobo sv. Vaelava, kjer se je tudi sv. maša brala. Krasno bandero, popred Svornosti odločeno, z českim in nemškim napisom in obrazom s. s. Metuda in Cirila, je bilo posvečeno od mnoge dohovšine. G. fajmošter od sv. Henrika in pa poglavarjev namestnik Mečery sta z lepo besedo dolžnost in pomen narodne brambe razložila. (Lip. Sl.)

Moravia in Silezia.

Iz Kromeriza piše 25. Listop. česki poslanec v Narodne noviny: Delavnost poslancov je velika. Napravlja se tako rekoč novi red in početik čisto noviga življenja. Stranke se iz noviga delajo, in vsaka se skuša kolikor le moč vterditi in vkrepiti in moč drugih zmanjšati. Zlasti pa se začinja zdaj velika nova slavjanska stranka in posebni odbor, v kteriga so Čehi, Moravani, Rusini in Jugoslavlani po tri ude izvolili, se pogovarja čez vrvnanje zadev vseh avstrijskih Slavjanov in sestavljenje programa politike slavjanske strani na zboru.

Čudite se — ali neverite še — g. Löbner in ž njim večidel bivši Levica so se popolnoma Frankfurtu odrekli!! in spoznajo popolno federacijo avstrijskih narodov. Zatore se reči za res, de v celim zboru, razun g. Zimera in nekoliko nezgovornih Nem-

cov, več nihče na Frankfurt ne misli! Levica je na svitlo dala svoj predlog prihodne ustave, ki je skorej v soglasji s temi pravili, ktere smo mi zmiram zagovarjali!

Ni nemogoče, de se slavjanska stran z bivši Levico razumi in z njo skupej večino stori. Tako je Levica ozdravila od svojih vodil, popustila od svoje ojstre centralizacije in se zvezne ustave derži.

Predlog Levice (mende spisan od g. Brestla) je v poglavitnih rečeh ta le: Avstrija (se ve de brez laških in ogerskih dežel) ima biti zvezna država z močno osredno oblastjo sestavljena iz pet narodnih držav, in sicer: polska (Galicija, Krakov, Bukovina) z uradnim jezikom polskim in rusinskim, česka (slavjanski kraji česke in moravske dežele) z uradnim jezikom českim, slovenska (Krajuška in južna Štajerska) z uradnim jezikom slovenskim, laška (Južni Tirol, Istrija in Dalmacija!) z laškim jezikom, nemška (Avstrija, Štajerska, Koroška!), Tirolska in nemški kosi Českiga in Moravskiga) z nemškim jezikom. Vsaka iz teh pet držav opravlja doma na lastnim zboru svoje domače zadeve, in osrednja oblast na Dunaju zadene samo zvonajne reči, vojništvo, državne dohodke, kupčijo itd.

Vidi se berž iz tega predloga, de pride poglavitno od Nemcov, Poljakov in Lahov, ki so na sebe dobro mislili, vender je že veliki korak nam nasproti storjen in upati smemo, de se bomo porazumili (spravili).

Sploh se kaže, de bomo imeli veči prepire s poprejšno sredjo, kot s Levico. Tudi ta dobiva čisto novo podobo in pod vodstvom g. Kaj. Majera (bivšiga državniga tajnika) bo nam narnasprotniši stranka, to je, nemških in birokratiških centralistov.

Tudi med Poljaki počenja mala stran se s nami združevati, kar nas zelo veseli. Ne da se tajiti, de so posledne Dunajske dogodbe veliko izdale za slavjansko stranko. Važno število, slavjanskih poslancov iz Krajuškiga, iz Primorja in iz Moravie je pristopilo odkrito na našo stran, in med njimi mnogi, ki so dozdej kot Sauli proti lastnemu pridu z Levico deržali. Slovensko ljudstvo se je proti nekterim izmed njih tako vzdignilo, de niso le oni, ampak tudi več drugih zavoljo strahu svojo napčno politiko opustili in se k slavjanskim banderu pridružili.

Tako pišejo N. N. Dunajski časopisi so že podali tudi program gori imenovane leve srede (središa) od Majera in Doblhoffa; zoper poglavitne vodila v njemu izgevorjene ni kaj dosti reči; ali pri izpeljanju taistih, pri razdelitvi Avstrije v kresije je tudi to središe, kakor Levica, pokazalo, de zemljopisne (geografske) znanosti nema, ktero se bode še le od slavjanskih poslancov učiti moglo. —

Austrijska dežela.

(K) Dunaj 1. Grudna. Ta imamo popolni mir in tudi obseda kupčii in obhodu nič ne nadlegva, mir je pa tudi potreben, de se toliko ran zaceli. Na bastijah pa, ker vedno okope delajo in terdnjave popravljajo, zejajo topi na predmestja, in to nevednim priložnost daja k vsakterim neumnim govorenju, kakor de bi zdaj Francozi, zdaj clo Turki! se bližali itd. Vojaki so večidel proti ogerski meji odšli, samo nekoliko hervaških, českih in polskih bataljonov je za posadko tukej ostalo. Vindišgrec in Jelačić naš slavjanski vitez, dobivata dan na dan zahvalne pisma in sprejemata poslaništva. Od ljubeznjivosti Jelačića gredo od ust do ust vsaktere povesti; vsak ga viditi želi in na ulicah mu iz vseh krajev „Živio“ nasproti doni; on, ki je mesca Kosoperska kot narveči sovražnik Dunaja in svobode grajan bil, je zdaj od vseh veljavnih ljudi časten in spoštovan. V kratkim se bo proti Ogerskim podal; verjetna povest se tudi raznaša, de se misli zdaj oženiti. Povsod, kjer so obrazi in podobe na prodeji, se njegova slika vidi, kakor

tudi od Radeckiga, Vindišgrec, Veldena. Od 9 Jelačićevih slik, ki so v kratkim na svitlo prišle, mu je tista, ki jo je serbski kamnopic Jovanović, izdelal, in ktera Jelačića v narodni obleki, kakoršen je pri upeljanju v sojo bansko dostojnost bil, narpodobniši. Pravniške šole so se v Terezianum začele, ker je pa prostora premalo, se ne sprejme več noben poslušavec; v vseučilišnim poslopju je kosarna.

Novo ministerstvo in njegovo prvo razodenje vsem tukej zelo dopade, in de je zastran nemške zveze tako odkritoserčno svoje misli izreklo, je vsem prijatlam Avstrije vstreglo; in de je taci dovolj, se je pri pogovorih pokazalo, ki so se tukej pri prihodu več Frankobrodskih poslancov od desne strani imeli. Vse hvali Slavjane, njih zvestobo in njih pošteno obnašanje v zadnjim težkim času. Nasproti se slabo govori od tistih poslancov leve strani na Dunaju, ki so bili nekaj zadnje sramotne prekucije krivi; Goldmarku so volivci že poslali pismo nezaupanja, tudi Pilersdorf se je poslanstvu odrekel, de bi ga kaj taci ga ne došlo, in za Fistra se naslednje pismo podpisuje:

Poslanec Fistru! Izvoljeni ste bili, de bi se z drugimi vred zastran svobodne ustave naše države posvetovali. Vsaka ustavo mora operata biti na svobodno razsnovo poštenih misel in šeg v ljudstvu. Mi smo volili v Vas mašnika in vseučilišnega profesorja, kteri je svoje politiško mnenje in svojo primernost za posvetovanje ustave narpopred v državnim zboru z tistim sramotnim govorjenjem izkazal, v kterim se je derznil odhod Cesarja in njegove nasledke z osodo šestnajstiga Ludovika in Štuartov v eno versto postaviti. Če prav neodgovoren pred postavo za vsako besedo ko poslanec, je vender pri opombi na kraljomor nasproti ljudstvu, svojimu cesarju vedno vdanim, toliko sramota, de se dolžne spoznamo izreči: sram je nas volitve naše. Vaše zadržanje poslednič, in Vaše očitno življenje je ravno toliko pripomoglo, Vam izročeno akademijško mladino popačiti, kolikor so se obnašanje Vaše in Vaši očitni govori prizadjali, spoštovanje božjih in človeških postav spodkopati. De si vemo, de to naše le preveč vterjeno nezaupanje postavne moči nima, Vas iz zboru odpraviti, ako Vam čast pripusti, še dalej tam ostati, mislimo vender pred ko zaprosimo z terdnimi dokazi državni zbor Vas v stan tožbe postaviti, še to sredstvo poskusiti, de bi dalej v zboru ne bili nadomestovani od moža, kteri, kakor smo prepričani ko duhovnik svojimu stanu in sveti veri, ko učitelj izobraženju in učenosti, ko poslanec svobodi in domovini ne časti ne pomoči prinesil ne bo in prinesiti ne more.

1. Grudna zvečer sta se Vindišgrec in Jelačić v Holomuc k Cesarju peljala, kamor jih je poklical.

Ptuje dežele.

Pruska. Vodja frankobrodskiga zboru, Gagern, je potem ko dva poročnika od ondot do pruskiga kralja poslana v razperti med prusko vlado in tukajšnjim narodnim zboru nič opraviti nista mogla, sam v Berlin in h kralju popotval, ali kralj je obstal na temu, de se od Frankobrodčanov vižati ne da. Berolin in Diseldorf sta v obsednim stanu. V Turingii se zelo puntajo proti vladi; v Erfurtu je bilo pri boju z vojašinjjo nekaj mertvih. V Koblencu so narodni stražniki puše vladi oddati mogli. Breslavski škof je pismo opominvanja razglasil, davke kralju mirno dajati.

Laška. Papež je še vselej kot jetnik v Kvirinalu. Zgovoril je, de nobeniga dela njemu prisiljeniga noviga ministerstva poterdil ne bo. Od puntarskih krogel je ena clo v stanico, kjer je papež bil, priletela. Skušajo puntarji tudi generala Zucchita, ki je zdaj v Bolonji, v pest dobiti. — Benečani so z terdnjave Malghera v novič naše napadli 19. dan p. m. Pravijo, de so naši premagali, —

Nepolitiški del.

Hero in Leander.

(Dalje.)

Morja mirniga vesela
Hero mila je začela
Nagovarjat' sladko ga:
„Krazni bog! ti zaaš goljfat?
Nikdar! mora ta legati,
K' zove te nezvesti ga.
Rod človeški je zaviden,
Kervoželjn moj oče so
Ti pa dobrodelen tistim,
Ki se zvesto ljubijo.“

„V skalogradu žalovala,
Samsi reva bi jokala,
Cvet se mi obletil bi,
Pa ti nosiš ram širokih
Brez mostov, brez bark visokih
Ljubiga na serce mi.
Grozne tvoje so globine,
Strah in smert tvoj val je vsak.
Pa ljubezen tebe gane,
Tebe zmaga prav junak.“

„Ker tud tebi dobro znane
So ljubezni sladke rane.
Kadar zlatni oven se
Z mlado Hele plah bežečo,
Krasno kakor zor cvetečo,
Spustil čez globine je,
Hitro vnet od nje lepote
Segel z dna si černiga,
Herbtu ovna si uplenivši
Peljal v jame jo morjá.“

„Z bogam bognji Heli sami
Bivajoči v morski jami
Venec večnosti cvetě.
Ljubijoče rah spremljuje,
Ljuto morje umiruje
In mornarja vsmili se.
Krasna Hele! bognja mila!
Ljubiga se vsmili ti,
Srečno tudi dans pripelji
Ga čez merzlo morje mi.“

Tema morje je obdala,
Ona pa je luč peržgala
Na skalovja rob visok,
De plavarju bi svetila;
De bi srečno ga vodila
K ljubljeni čez tok širok,
In iz delj buči in tuli,
Černo vije morje se,
Zvezdic luč prijazna vgasne,
Grom in ploha blizo je.

In privlečejo po zraki
Černo noč na pont oblaki,
Dež neskončno vlije se,
Bliski vihrajo v zrakovih,
In iz jam spod skal sirovih
Se nebroy viharjev vdrē.
In valove morja cele
Brezdni zdaj požirajo,
Kot peklenske jame vrata
Se odpera morja dno.

„O gorjé! — zdaj ona v sili
Kliče — Jupiter se vsmili,
Ah! kaj sim sprosila si!
Če so čuli me bogovi,
Če ga mečejo valovi,
Njemu več pomoči ni!
Ze domú pomorske tice
Plah podale so se v beg,
Barke hrastovih trebuhov
Išejo si varni breg.“

„Ah gotovo nebojéci
Se izdal je morja sreči,
Zvodil ga mogočni Čert,
Me v ločitvi je poljubil,
Mi s persego je obljubil,
De odveže ga le smert.
Ah v trenutju tem pokriva
Strašna noč viharja ga,
In dol v černe ga kernice
Moč derví razkačena.“

„Pont zavidni, tvoje krilo,
Krilo je izdaje bito,
Bil enak si zerkalu,
Skriti so valovi tvoji
Ga vabil k ljubi svoji
Mir obetalí so mu;
Zdaj pa v grozni sredi tvoji,
Ki nazaj več poti ni,
Na izdaniga izpustil
Vse strahove svoje si.“

(Konec sledi.)

O ali od?

„Slovníčar mora iz naroda zajemati in ne narod se po slovníčarju ravnati“ tako uči g. — ark v 34. listu Slovenije v svojim nagovorú do slovenskih slovníčarjev, in terja, de bi se mladi jezik „svojevóljno v podobe in pregraje njegovimu duhu protivne“ ne vprezal. Gotovo dóber in potreben nauk, de bi se le vsak po njem ravnal! de bi se le naši pisatelji, kterim je razvitje slovenskiga jezika ljubo in drago tega radi deržali, kar je čisto prav in dobro po maternim jeziku, in de bi se z ljudskim ne pačili, dokler ni treba! — Do zdaj se pa ni nič kaj posebno na to gledalo, in vsakdan se bolj vidi, de se nekteri matrne Slovnice ogibljejo in po nekakineznani ravnajo.

Že g. — ark berž po izrečenim nauku, de se od naroda naj zajema, takole piše... „nas živo prepriča o resnici rečenih besed.“ Misli si je, de res tako narod govori: o resnici prepričati, ali se pa g. — ark samiga sebe po nosu tepe. Na Slovenskim je bilo tako govorjenje do zdaj neznano, in dozrajne Slovnice takiga pomena predlogu o tudi niso dajale. Reklí smo pač, o treh kraljih, o Svecnici, o s. Jurji; tudi se reče: o turski, o francoski vojski, kjer, kakor vsak vidi, predlog o zmeram le naznamovanje časa in dobe pomeni; pa kdo je kdaj še med kranjskim narodom slišal: o resnici ga je prepričal, o čemu se pogovarjate? govorimo o živini, o gnoji, o svojih otrocih! — Od Metlike do Gorice, in menim tudi od Drave do jadranskiga morja so se do zdaj le od svojih otrok; od živine, od pekla in od nebes pogovarjali. O petkih in o sobotah se pač Slovenci postijo, o vojski in o bolezní so v skerbi, pa pogovarjali se še niso nikdar ne o Slovenini ne o teh ne o unih rečeh, ampak če je bilo treba od Slovenšine, od teh in od unih reči.

Narod, to je, slovenski narod rabi seer predlog o v svojim starim pomenu, namest ob kadar je treba, pa od te nove čudne veljave, kakor so jo v vsih časopisih pred malo časa vpeljovati začeli, dozdej nič ne ve. Ako mu jo vender vrinite, kaj boste dosegli? to, de Sloveńc Slovenca ne bo razumel. Kaj si bo terd kranje (terdimu kranjcu pač ne boste terde Slovenšine odrekli) mislil, če mu porečete: O vojski se radi o vojski pogovarjamo — o bolezní se o veselícah ne rado govori! — Na ktero stran se razumi, kar se v Slovenii v 39. listu str. 154 piše: Iz razlage, ktero je ban Jelacíc knezu Vindišgreću o bitvi z Madjari pri Švehatu podal? po starim se to tako tomači: Aus dem Berichte, welchen Jelacíc während des Kampfes... abfertigte; pisatelj pa težko če ne misli: Ueber den Kampf. Ko bi bil hotel reči: welchen er noch während des Kampfes über den Kampf abfertigte, kako bi bilo bolj razumljivo; ktero je še o bitvi o bitvi ali pa o bitvi od bitve dal? —

Morebit je predlog od, ker se ga tako ogibljete, nemškutariski, ker se tam pravi: von der Wahrheit überzeugt, vom Kriege sprechen? Če je nemškutariski je gotovo tudi latinskarski, in kdo vé, kakšen se, ker ga namest vašiga o povsot rabijo: če se bomo pa vsiga tega ogibali, kar z drugimi jeziki enako imamo, se kmalo ne bo smelo več po starim ziniti.

Pa saj ta o ne rabite več samo namest od, kmalo vam bo za vse druge predloge služil; v 40. listu 1. str. 2. predel Slovenije se bere: „de bodo k sklepu o razterganji Austrije in o vtelesnjenji nje velikiga dela v Nemstvo pripomagali“ namest za ali v razterganje ali tudi zastran razterganja — über die Auflösung.

Kakó, de pa ta o tolikanj vrvate? ali vam to oacenje samó na sebi tolikanj dopade, ali se morebiti, z njim Hervatam in Iliram približevati mislite? Nekaj hervaškiga mi je znano, kakor ga narod govori, pa se ne spominim, de bi predlog o v vašim romenu bil slišal. (Narberžeje za to, ker Hervati okoli Zagreba bolj slovenski jezik govore, zakaj v vseh drugih slavjanskih narečjih se o v imenovanim pomenu najde. Vred.)

Morebit koga po o zato tolikanj mika, ker ga gospod Koseski rad rabi. Ne rečem, de ni zlo zapeljivo tega se poprijemati, kar se pri tako slavnim vodji slovenskiga pismenstva najde, pa kakor povsot, tako tudi tukaj ni pozabiti na: „et ne nos inducas in tentationem.“ Gospod K hodi svojo pot, ali prav za prav leti po visočinah Slavjanstva, in uterguje

tam eno tam drugo rožico, in če mu obena ne dopade, si jo sam stvari, de svoje izdelke lepote. Zato pa, ker svojo pot hodi, ne hodi povsot po stopinjah naroda; zato ker on pravi: o tem, o drakonú, ni gotovo, de slovenski narod tako govori. Ako njemu dopade kaj noviga od drugod vpeljati, ali tudi kako domačo besedo drugač zasukati, kakor jo narod govori, ne kaže, de bi se vse to posnemalo, ako se hoče po — arkovim nauku iz naroda zajemati.

Menim tedaj, de, dokler v domačim jeziku kaj dobro rečeniga najdemo, nikarno po ljudskem ali po zmišljenim segati, in jezika brez potrebe kaziti; doma pa, to de po vsih kotih če le skerbno išemo, vse najdemo, česar nam je treba razen kakih imen od reči, ki so Slovincam ali nove ali od drugod zanesene. V takih primerah si pa le po previdnosti pomagajmo, to je, ne grabimo v en dan tje po vsih besedah na novo nastavljenih brez pomisliti ali so po vsim pomenu prav izpeljane in primerjene. Naj nam tukaj velja: in dubiis libertas, če kdo bolje ve, naj pove, scasama se bo nar boljše vstanovilo.

Ne bi škodovalo, de bi se v novim besednjaku, kteriga prvi zvezik, upam, ne bo več dolgo na se čakati dal, vse besede, ki niso iz naroda, posebno naznamenvale. To bi znalo v veljavo besednjaka pomagati od ene strani vsim tistim nevernim Tomažem, ki se jim vse ptuje (horvaško!) zdi, kar ni v njih rojstnim kraji znano, od druge strani pa bolj prebrisanim glavam, de bi, kar je od nekđaj gotoviga, v časti imeli in se samo nad novim in ptujim modrovali. — Hraberski.

Štampihar.

(Konec.)

Hlapca tedej gresta v klet in valita po stopnjah culo tobaka, in ko jo blizo verha pripravita, se pripogne štampihar, prime z roko za culo, ter jo verže čez ramo, se oberne k grajšaku rekoč: „Nu gospod, pa Bog plati, de ste mi tako dobro hranili tobak,“ in gre. — Vjeli so ga bili in gnali mende na Dunaj. Tam pa so mu rekli: „Štampihar! spustimo te, če medveda verže.“ Na to pa jim odgovori: „Upam ga vreči, ali drugač se ne mečem, če se medvedu torba dene na gobec, de ne bo mogel gristi.“ Pripeljejo ga. Dene se mu torba čez gobec. Zgrabita se — dajeta se dolgo, in rujeta in sujeta. Na zadnje pa se vonder medved na tla zvali. Spustili so ga res de, ali od kar se je z medvedam metal, več ni bil zdrav; bolehal je zmiram po malim. — Vsi so se ga bali, posebno pa fantini — ponočni vasvavei. Tele je po svilih, odrih, in kjer so ležiša imeli, po noči iskaval, in kteriga je najdel, zvalil ga je na tla, in ni mu bilo mar, če si je kakšno bedro, ali kaj družiga zlomil. Pretepil in nagnal jih je, kar jih je le vidil. Vmerel je srednje starosti. Ubili so ga bili fantini, ker so bili na-nj jezni, de je tako gerdo z njimi ravnal. Pil je nekde. Pridejo mu razkačeni vasvavei pred kerčmo po navadi nagajat. On skoz okno pomoli glavo, in poč ga eden po buči z debelim železnim kembeljnám tehtnice, de je koj dosti dobil. — Več taciga in enaciga bi se semtertje vtegnulo o štampiharju pripovedovati; kdo tedej še kej ve, naj pove, ako ga je volja. Ali ta je bil kavelj, de ne koj taciga! Pač bi se dan današni nekoliko štampiharjev potrebovalo na Slovenskim po deželi in po mestih, posebno pa v Ljubljani, de bi spravili spod nog tiste nevkretne živalice, ki so sploh znane po imenu „nemškutarji.“

M. Valjavec.

Zmes.

Pražke Novine pišejo iz Kromeriza. Tukajšne Hanaki in Hanakinje se posebno nosijo. To je lastna slavijanska noša. Hanak ima visoke škornje (bote), rudeče irhaste hlače do kolen, zelen lajbik in nizek klobuk, s širokim okrajem, ki je z rudečimi trakmi omotan, kterih konci se po vetru vihajo; po zimi nosi večidel plajš temnomdre barve, široki suknji podobni, ki do tal sega. Tudi celo bele suknje se vidijo. Lasje imajo večidel dolge. Hanakinje nosijo kratke suknje, večidel svetlomodre barve na vratu zapete; na glavi imajo rudeče rutice ovite, tako de oba konca na obeh straneh do rame visita. Postave so bolj majhne, kot srednje, ali obraza so slavjanskiga. Beseda sladko poje in oko je privabno.